

Pelastusopiston sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä

Pelastustoiminnan peruskurssia koskeva
kysely: kvantitatiiviset tulokset

Päivi Mäkelä

29.9.2020

Sisällys

1	Johdannoksi	3
2	Kyselyn perustietoja: vastaajaryhmät ja vastaajien alueellinen jakautuminen.....	4
3	Kvantitatiivisten vastausten käsittelytasot: vastaajaryhmät ja harva-alueet vs. muut kuin harva-alueet	6
3.1	Aluetarkastelun muodostamisen lähtökohdat	6
4	Koontia kyselyn tuloksista.....	10
4.1	Pelastustoiminnan peruskurssin ikäraja	10
4.2	Tarvitaanko pelastustoiminnan peruskurssille hakeuduttaessa aiempaa kokemusta palokuntatoiminnasta (esim. 3 kuukautta)?.....	11
4.3	Perehdytys ennen pelastustoiminnan peruskurssia	12
4.4	Perusterveys, kykenevyys käyttää paineilmahengityslaitetta hengityksen suojaajana, fyysinen toimintakyky ja sen testaus	14
4.4.1	Tuleeko perusterveyden ja kykenevyyden käyttää paineilmahengityslaitetta olla edellytyksenä pelastustoiminnan peruskurssille osallistumiseen?	14
4.4.2	Perusterveyden ja paineilmahengityslaitteen käyttökyvyn todentaminen.....	15
4.4.3	Fyysisen toimintakyvyn arvio	16
4.4.4	Jos fyysinen toimintakyky arvioidaan FireFit -testillä, miten sen tulos tulisi arvioida? 17	
4.5	Toiminta- ja paineensietokyky vaativissa tilanteissa, fobiatesti.....	19
4.5.1	Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tilanteissa ei tarvitse arvioida.....	20
4.5.2	Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan yhteisesti hakijan ja palokunnan kesken	21
4.5.3	Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan lääkärin tekemänä.....	22
4.5.4	Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan vuoden 2020 opetus suunnitelman mukaisella toimintakyvyn arvioinnilla (fobiatesti)	23
4.5.5	Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan muulla vastaavalla arviointitavalla	24
4.5.6	Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan jollain muulla tavalla . 25	
4.5.7	Koska fobiatesti tulisi tehdä?	26
4.6	Lainsäädäntömuutoksia edellyttävät tehtävä- ja koulutus uudistukset.....	26
4.6.1	Hälytystehtäviin ilman pelastustoiminnan peruskurssia?	27
4.6.2	Oma kurssi tukitehtäville?	27
4.6.3	Kuka olisi vastuussa mahdollisesta tukitehtäväkurssista?.....	28
5	Lopuksi	30
6	Kiitokset	31
7	Lähteet	32

1 Johdannoksi

Pelastusopisto on vuoden 2019 alusta lähtien vastannut pelastustoimen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä. Tämän siirron yhteydessä on aloitettu koulutusjärjestelmän päivitys- ja uudistamistyö.

Uudistustyöhön on osallistettu niin sopimushenkilöstöä, pelastuslaitosten edustajia, kouluttajia kuin koulutuksen järjestäjiäkin. Tähän on ollut kaksi kaikille asiasta kiinnostuneille avointa foorumia:

- syksyllä 2019 pidetty turvallisuuskahvila-menetelmällä toteutettu ryhmäkeskustelukiertue
- alkukesästä 2020 toteutettu pelastustoiminnan peruskurssia koskeva Webropol-kysely.

Ensin mainitusta aineistosta on jo valmiina yksi yhteenveto, erikoistutkija Alisa Puustisen tekemä koonti ryhmäkeskustelujen idea-/väitelomakkeista (Puustinen 2020). Ryhmäkeskustelut on myös litteroitu, ja tätä aineistoa raportoidaan vuoden 2020 loppuun mennessä.

Nyt käsillä oleva koonti on ensimmäinen yhteenveto Webropol-kyselystä. Kyselyn tavoitteena oli selvittää eri tahojen näkemyksiä kurssin pääsykriteereistä ja niiden mahdollisista muutostarpeista. Tämäkään aineisto ei tyhjene tähän esitykseen, vaan myös siitä raportoidaan lisää vuoden 2020 loppuun mennessä. Tässä vaiheessa käsittelyyn tulevat kvantitatiiviset eli määrälliset tulokset. Myöhemmin analyysi täydentyy avovastauksina annetuilla perusteluosioilla, jolloin voidaan vetää tarkempia johtopäätöksiä pelastustoiminnan peruskurssia koskevasta kyselystä. Kyselyyn vastanneet ovat käyttäneet paljon aikaa ja vaivaa vastaustensa perusteluun ja lisänäkökulmien esittämiseen, ja jatkossa ne syventävät ja tarkentavat nyt esitettyjä suuntaa-antavia kyselytuloksia.

2 Kyselyn perustietoja: vastaajaryhmät ja vastaajien alueellinen jakautuminen

Kyselyt toteutettiin touko-kesäkuussa 2020. Suomenkielinen kysely toteutettiin ensin, ja sen pohjalta laadittiin vastaava ruotsinkielinen kysely.

Suomenkieliseen kyselyyn osallistui 773 vastaajaa, ja ruotsinkieliseen 15 vastaajaa. Jälkimmäinen luku ei kerro ruotsinkielisten vastaajien kokonaismäärää, kun osa heistä oli jo ehtinyt vastata aiemmin lähetettyyn suomenkieliseen kyselyyn ruotsiksi. Näihin kahteen saman sisältöiseen kyselyyn osallistui siis kaikkiaan 788 vastaajaa.

Vastaajaryhmiä luokiteltiin kyselyssä kaikkiaan yhdeksän kappaletta. Osaan ryhmistä tuli niin vähän vastauksia, että vastaajien anonymiteetti ei toteudu. Tutkimuseettisistä syistä seuraavat vastaajaryhmät on koottu yhdeksi luokaksi:

- koulutuksen järjestäjä, ryhmä 1 (pelastusalan alueelliset liitot, SPEK)
- koulutuksen järjestäjä, ryhmä 2 (Puolustusvoimat)
- koulutuksen järjestäjä, ryhmä 3 (oppilaitokset)

Näistä vastaajaryhmistä yhdistettyä luokkaa kutsutaan jatkossa *koulutuksen järjestäjiksi*. Vastaajat jakoutuivat suuruusjärjestyksessä eri ryhmiin seuraavasti:

Taulukko 1 Kyselyn vastaajaryhmät suuruusjärjestyksessä

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	n	%
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	516	65,5
Pelastuslaitosta	160	20,3
Joku muu, mikä	32	4,1
Vastaavia kouluttajia	27	3,4
Kouluttajia	25	3,2
Koulutuksen järjestäjä	18	2,3
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	10	1,3
Yhteensä	788	100

Vastaajia pyydettiin valitsemaan se vastaajaryhmä, mitä ensisijaisesti edustaa. Joku muu, mikä -ryhmässä vastanneista noin kahden kolmesta olisi antamansa kuvauksen perusteella tullut vastata muussa vastaajakategoriassa, käytännössä sopimushenkilöstöryhmässä. Vastauksia ei kuitenkaan ole tämän pohjalta siirretty mihinkään, vaan vastaajien omaa tulkintaa on kunnioitettu.

Kaksi suurinta vastaajaryhmää – ensisijaisesti sopimushenkilöstöä ja pelastuslaitoksia edustaneet – muodostivat n. 86 % kaikista vastaajista. Tarkasteltaessa vastaajien alueellista jakautumista onkin samalla aiheellista huomioida näiden vastaajaryhmien osuus:

Taulukko 2 Kyselyyn vastanneiden alueellinen jakautuminen, sopimushenkilöstöä ja pelastuslaitoksia edustaneiden vastaajien osuus alueen vastaajista

Alue	n	%-osuus vastaajista	Alueen vastaajista sopimuspallo- kuntalaisia	Alueen vastaajista pelastuslaitosten edustajia
Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos	76	9,6	54	13
Satakunnan pelastuslaitos	67	8,5	46	9
Varsinais-Suomen pelastuslaitos	60	7,6	41	7
Pirkanmaan pelastuslaitos	57	7,2	41	7
Päijät-Hämeen pelastuslaitos	57	7,2	39	12
Keski-Suomen pelastuslaitos	54	6,9	33	15
Etelä-Karjalan pelastuslaitos	50	6,3	36	7
Keski-Uudenmaan pelastuslaitos	42	5,3	35	3
Kymenlaakson pelastuslaitos	40	5,1	32	4
Lapin pelastuslaitos	39	4,9	25	8
Helsingin pelastuslaitos	30	3,8	20	6
Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos	27	3,4	16	8
Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos	27	3,4	12	14
Etelä-Savon pelastuslaitos	23	2,9	20	2
Itä-Uudenmaan pelastuslaitos	21	2,7	15	2
Oulu-Koillismaan pelastuslaitos	19	2,4	6	8
Pohjanmaan pelastuslaitos	19	2,4	11	6
Pohjois-Savon pelastuslaitos	18	2,3	5	10
Kanta-Hämeen pelastuslaitos	16	2,0	11	5
Jokilaaksojen pelastuslaitos	12	1,5	8	4
Pohjois-Karjalan pelastuslaitos	12	1,5	4	4
Valtakunnallinen	9	1,2	2	2
Kainuun pelastuslaitos	7	0,9	3	4
Muu	6	0,8	1	0
Yhteensä	788	100	516	160

Kohdan *muu* tai *valtakunnallinen* saattoivat valita ne, jotka kokivat että pääsääntöistä toimipaikkaansa ei voi määrittellä pelastuslaitosten mukaan.

3 Kvantitatiivisten vastausten käsittelytasot: vastaajaryhmät ja harva-alueet vs. muut kuin harva-alueet

Neljännessä pääluvussa annettuja vastauksia käsitellään kysymys kerrallaan. Vastauksiin luodaan kaksi eri valotusta.

Ensimmäisessä lähestymistavassa vastaukset jäsennetään vastaajaryhmittäin. Kuten todettua vastaajista n. 86 % koostuu yksittäisistä sopimushenkilöistä ja pelastuslaitosten edustajista. Tarkasteltaessa eri vastaajaryhmiä painopiste onkin näissä kahdessa luokassa ja niiden keskinäisessä vertailussa. Muiden vastaajaryhmien ääni pääsee paremmin kuuluviin aineiston käsittelyn seuraavassa vaiheessa, jolloin määrällisiä tuloksia täsmennetään ja rikastetaan avovastausaineistolla.

Vastaajaryhmittäinen tarkastelu saa jatkokseen aluetasoisien tarkastelun siten, että huomioon otetaan omina ryhminään harva-alueilla ja muilla kuin harva-alueilla toimivat pelastuslaitokset.

Sopimuspalokuntatoiminta saa eri merkityksiä ja painoarvoa sen mukaan, mikä sen osuus on pelastustoimen palvelujen tuottamisessa. Alueellisesti olennainen tuohon osuuteen vaikuttava tekijä on väestötiheys – selvää kun on, että päätoimisella henkilöstöllä tuotetut turvallisuuspalvelut painottuvat suurimmille paikkakunnille.

Näin ollen yksi tärkeä lähestymiskulma aineistoon onkin seuraava: miten vastaukset painottuvat sen mukaan, sijoittuuko vastaaja alueelle, jossa sopimuspalokuntatoiminnalla on erityisen suuri merkitys alueen turvallisuuden tuottamisessa, vai alueelle missä päätoimisen henkilöstön tuottama palvelu on keskeisessä roolissa? Tällä ei suinkaan tarkoiteta, etteikö myös viimeksimainituilla alueilla sopimushenkilöstöllä olisi olennainen rooli pelastustoimen palvelujen tuottamisessa, tai etteikö sen sisällä ei olisi myös harvaa asutusta.

3.1 Aluetarkastelun muodostamisen lähtökohdat

Harva-alueiden vs. muilla alueilla toimivien pelastuslaitosten kokoonpanon voi määrittää useammallakin tavalla, eikä mikään vaihtoehdoista ole kritiikille immuuni. Kuten tutkimuksen tekemisessä yleensäkin, kaikki tehdyt valinnat on perusteltava. Tämänkaltaisen tarkastelun kohdalla määrittelyn perusteena on syytä olla joku selkeä kriteeri tai raja-arvo. Tässä raportissa määrittelyn pohjana on käytetty kolmea eri tietolähdettä: PRONTOsta saatavilla olevaa pelastustoimen alueiden väestötiheyttä ja sen rinnalla tuoreempia Tilastokeskuksen PxWeb -tietokannan aluekohtaisia väestökehitystietoja, sekä maakunta-uudistuksen valmisteluaineistoa.

Ensimmäinen aluemäärittelyn tapa perustuu pelastustoimen alueiden väestötiheyteen. Tiedonmuodostuksen lähtökohtana ovat *Pelastustoimen taskutilaston* väkiluku- ja pinta-aliatiedot vuodelta 2017 (Ketola & Kokki 2019, 3).

Taulukko 3 Väkiluku ja väestötiheys pelastustoimen alueilla 2017, väestökehitys vuoteen 2019

Pelastustoimen alue	Väkiluku (31.12.2017)	Maa-ala (km ²)	Väkiluku/maa-ala (km ²)	Väkiluku (31.12.2019), Tilastokeskus
Helsinki	643 272	213	3020	ks. tarkennus ao. tekstistä
Länsi-Uusimaa	460 572	4 242	109	ks. tarkennus ao. tekstistä

Keski-Uusimaa	454 621	1 940	234	ks. tarkennus ao. tekstistä
Itä-Uusimaa	97 159	2 736	36	ks. tarkennus ao. tekstistä
Varsinais-Suomi	477 677	10 663	45	+ 1 664
Kanta-Häme	172 720	5 200	33	- 1 795
Päijät-Häme	201 228	5 124	39	- 1 624
Kymenlaakso	175 511	5 113	34	-4 344
Etelä-Karjala	129 865	5 615	23	- 2 108
Etelä-Savo	147 194	13 984	11	- 4 859
Keski-Suomi	276 031	16 706	17	-927
Pirkanmaa	512 081	12 444	41	+ 5 585
Satakunta	220 398	7 957	28	- 3 646
Etelä-Pohjanmaa	190 910	13 445	14	- 2 225
Pohjanmaa	149 771	7 381	20	ks. tarkennus ao. tekstistä
Keski-Pohjanmaa	99 954	6 215	16	ks. tarkennus ao. tekstistä
Pohjois-Savo	246 653	16 771	15	- 2 417
Pohjois-Karjala	162 986	17 764	10	- 1 775
Jokilaaksot	120 359	13 499	9	ks. tarkennus ao. tekstistä
Kainuu	76 900	21 503	4	- 4 594
Oulu-Koillismaa	288 556	21 739	13	ks. tarkennus ao. tekstistä
Lappi	179 223	92 663	2	-2 062
Yhteensä	5 483 641	302 917	ka. 18,10	yht. 5 495 408

Pelastustoimen alueita koskevasta väkiluku- ja maa-alatiedoista on laskettu väkiluku neliökilometriä kohti. Koko maassa sen keskiarvo on 18,10. Yksi mahdollisuus olisi käyttää tätä vertailulukuna ja alumuodostuksen kriteerinä: tällöin alueet, joissa väestötiheys neliökilometriä kohti on pienempi kuin maata koskeva keskiarvo, määriteltäisiin harva-alueiksi.

Kun kysymys on laajojen alueiden tiheydestä, tiheyden lukuarvoille ei ole aivan yksinkertaista hakea valmista raja-arvoa. Suoraan maan keskiarvosta johdettu alumuodostus ei olisi aivan tyydyttävä. Se nimittäin johtaisi siihen, että Etelä- Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan sekä Pietarsaaren pelastuslaitokset määriteltäisiin kuuluviksi harva-alueisiin, Pohjanmaan pelastuslaitos sen sijaan kuuluisi muihin kuin harva-alueisiin. Pohjanmaan maakuntaa kokonaisuudessaan tarkasteltaessa tällaista laatueroa on vaikea perustella.

Taulukossa on tummennettuna ne pelastusalueet, joissa väestötiheys neliökilometriä kohti on 20 tai sen alle. Kun aluetarkastelu muodostetaan edellä esitetyillä perusteilla, leimallisesti harva-alueilla toimivia pelastuslaitoksia ovat seuraavat:

- Etelä-Savo
- Keski-Suomi
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa ja Pietarsaari
- Pohjois-Savo

- Pohjois-Karjala
- Jokilaaksot
- Kainuu
- Oulu-Koillismaa
- Lappi

Tätä tarkastelua voidaan kritisoida siitä, että se perustuu jo vanhentuneisiin väkilukutietoihin. Tuoreimmat tiedot haettiin Tilastokeskuksen PxWeb-tietokannasta. Edellisen taulukon viides sarake sisältää alueittain tietoja väestökehityksestä vuodesta 2017 vuoteen 2019. Tähän tarkasteluun on syytä esittää seuraavia huomioita:

- PxWeb-tietokannasta on mahdollista hakea väestömääriä eri alueparametreilla. Esimerkiksi poliisilaitoskohtaiset väestömäärät ovat haettavissa, pelastuslaitosalueiden väestömääriä sen sijaan ei.
- Väestökehitystä ei ole eriteltävissä pelastuslaitoksittain Helsingin ja Uudenmaan osalta, koska Tilastokeskuksen tiedoissa Helsinki ja ympäröivät maakunnat niputtuvat yhteen. Edellisessä taulukossa Helsingin ja kolmen Uudenmaan pelastuslaitoksen alueen väkimäärä vuoden 2017 lopussa oli 1 655 624. Tilastokeskuksen tiedoilla Uudenmaan väkiluku vuoden 2019 lopussa oli 1 689 725 -> nousua 34 101 henkeä.
- Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan *keskinäiset* aluerajat menevät eri tavalla Tilastokeskuksen määrittelyssä kuin pelastustoimialueittain verrattuna. Pelastuslaitosalueittain tarkasteltuna niissä oli vuonna 2017 yhteensä 249 725 asukasta. Tilastokeskuksen tietojen mukaan näissä maakunnissa oli vuoden 2019 lopussa väestömäärä yhteensä 248 603 henkeä -> laskua 1 122.
- Kolmas tilastovertailun haaste sijoittuu Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitosten alueelle, mikä ei osu yhteen Tilastokeskuksen käyttämän aluejaon kanssa.

Tästä tuoreemmasta aluetarkastelusta voi edelleen johtaa tukea sille, että harva-alueen kriteerinä pidettyä tunnuslukua nostetaan hiukan keskiarvosta ylöspäin (väestötiheyteen 20 asukasta neliökilometrillä), mikä johtaa myös Pohjanmaan sisällyttämiseen harva-alueiden pelastuslaitoksiin. Pohjanmaalla väkimäärä ja sitä myöten väestötiheys on pienenemässä, samaan aikaan koko maan väkimäärä maahanmuutosta johtuen kasvaa ja väestötiheyden keskiarvo näin nousee (vuonna 2019: 18.14 asukasta/km²). Kun ylipäänsä tutkittavan ilmiön eli tässä sopimuspalokuntatoiminnan tarkastelu suuntaa menneisyyden sijasta mieluummin tulevaisuuteen, on tämä aluekehityksen suunta syytä ottaa huomioon.

Aluejakoa voidaan lähestyä myös enemmän pelastustoimen näkökulmasta. Pelastustoimea koskeissa sote-maakuntaudistuksen rahoituslaskelmissa yksi muuttuja on asukastiheyskerroin, minkä vaihteluvälit käyvät ilmi seuraavasta taulukosta. Tässäkään tarkastelussa aivan kaikki alueet eivät mene yhteen pelastusalueiden kanssa.

Taulukko 4 Sote-maakuntien pelastustoimen asukastiheyskerroin

Sote-maakunta	Asukastiheyskerroin
Helsinki	0
Vantaa ja Kerava	0
Länsi-Uusimaa	1
Itä-Uusimaa	3

Keski-Uusimaa	1
Varsinais-Suomi	3
Satakunta	3
Kanta-Häme	2
Pirkanmaa	2
Päijät-Häme	2
Kymenlaakso	3
Etelä-Karjala	3
Etelä-Savo	8
Pohjois-Savo	5
Pohjois-Karjala	8
Keski-Suomi	4
Etelä-Pohjanmaa	4
Pohjanmaa	6
Keski-Pohjanmaa	8
Pohjois-Pohjanmaa	6
Kainuu	20
Lappi	33

Lähde: Sote-maakuntien rahoituslaskelma pelastustoimen tehtävissä

Jos sote-maakuntavalmisteluun liittyvää pelastustoimen asukastiheyskerrointa sovelletaan harva-alueilla sijaitsevien pelastuslaitosten määrittelyyn, asukastiheyskertoimella >3 päädytään samaan pelastuslaitosten kokoonpanoon kuin edellisessä tarkastelussa. Näin nämä kaksi lähestymistapaa tukevat toisiaan ja johtavat samaan lopputulokseen.

Vastaajista 15 ilmoitti edustavansa valtakunnallista tai muuta tasoa. Näin aluetarkastelussa on mukana 773 vastaajaa, joista kolmasosa sijoittuu leimallisesti harva-alueille ja kaksi kolmasosaa muille kuin harva-alueille:

Taulukko 5 Harva-alueille ja muille kuin harva-alueille sijoittuvien vastaajien määrä

Vastaaja-alue	Frekvenssi	Prosenttiosuus
Harva-alueet	257	33,2
Muut kuin harva-alueet	516	66,8
Yhteensä	773	100,0

4 Koontia kyselyn tuloksista

Seuraavassa kyselyn tuloksia käsitellään kysymys kerrallaan. Kunkin teeman kohdalla tarkastellaan ensin vastaajaryhmittäisiä tuloksia, sen jälkeen näkökulma vaihtuu kaksijakoiseen aluetarkasteluun harva-alueiden ja muiden kuin harva-alueiden välillä. Näin eri näkökulmista saatavia tuloksia on helpompi vertailla kysymyskohtaisesti.

Kvantitatiivista aineistoa on käsitelty SPSS-tilasto-ohjelmalla (IBM SPSS Statistics 26). Muutamissa kohdissa on ollut tarpeen tarkastella tulosten tilastollista merkitsevyyttä. Sen avulla kuvataan, onko saatu tulos voinut syntyä sattumalta. Tilastollisen merkitsevyyden testinä aineistossa on käytetty Pearsonin khiin neliö -testiä, jonka tulokset raportoidaan p-arvolla.

Taulukoissa esitetyt prosenttiosuudet ovat riviprosentteja, eli ne kertovat kuinka suuri osa kyseisen vastaajaryhmän vastaajista on ollut esitetyn vaihtoehdon kannalla. Luokista, missä vastauksia on kaikkiaan ollut alle kymmenen, ei ole laskettu prosenttiosuuksia.

4.1 Pelastustoiminnan peruskurssin ikäraja

Kyselyn ensimmäisessä varsinaisessa kysymyksessä vastaajat ottivat kantaa siihen, pitäisikö pelastustoiminnan peruskurssille osallistuvan alaikärajan olla 16 vuotta, 18 vuotta vai pitäisikö siinä soveltaa jotain muuta ikärajaa. Vastaukset jakoutuivat vastaajaryhmittäin seuraavasti:

Taulukko 6 Pelastustoiminnan peruskurssin ikäraja – vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	16 v.	18 v.	Joku muu ikäraja	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	381 (73,8 %)	113 (21,9 %)	22 (4,3 %)	516
Pelastuslaitosta	91 (56,9 %)	59 (36,9 %)	10 (6,3 %)	160
Joku muu, mikä	26 (81,3 %)	4 (12,5 %)	2 (6,3 %)	32
Vastaavia kouluttajia	14 (51,9 %)	8 (29,6 %)	5 (18,5 %)	27
Kouluttajia	19 (76,0 %)	6 (24,0 %)	0	25
Koulutuksen järjestäjiä	13 (72,2 %)	2 (11,1 %)	3 (16,7 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	7 (70,0 %)	2 (2,0 %)	1 (10,0 %)	10
Yhteensä	551 (69,9 %)	194 (24,6 %)	43 (5,5 %)	788

Kaikista vastaajaryhmistä yli puolet kannatti pelastustoiminnan peruskurssin alaikärajaksi 16 vuotta. Kaikkien vastaajien keskiarvoa enemmän tätä kannattivat erityisesti kouluttajat ja sopimushenkilöstövastaajat.

Tarkasteltaessa samaa kysymystä aluenäkökulmasta nähdään, että alempi peruskurssi-ikäraja saa vähemmän kannatusta harva-alueilla verrattuna muihin kuin harva-alueisiin. Kuitenkin molemmilla alueilla noin kaksi kolmasosaa kannattaa ikärajaksi 16 vuotta:

Taulukko 7 Pelastustoiminnan peruskurssin ikäraja - vastaukset alueittain

Vastaajien edustama alue	16 vuotta	18 vuotta	Joku muu, mikä	Yhteensä
Harva-alue	171 (66,5 %)	76 (29,6 %)	10 (3,9 %)	257
Muu kuin harva-alue	371 (71,9 %)	114 (22,1 %)	31 (6,0 %)	516
Yhteensä	542 (70,1 %)	190 (24,6 %)	41 (5,3 %)	773

4.2 Tarvitaanko pelastustoiminnan peruskurssille hakeuduttaessa aiempaa kokemusta palokuntatoiminnasta (esim. 3 kuukautta)?

Taulukko 8 Aiemman kokemuksen vaatiminen palokuntatoiminnasta pelastustoiminnan peruskurssille hakeuduttaessa - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Ei tarvita aiempaa kokemusta	Tarvitaan aiempaa kokemusta (esim. 3 kk)	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	79 (15,3 %)	437 (84,7 %)	516
Pelastuslaitosta	47 (29,4 %)	113 (70,6 %)	160
Joku muu, mikä	10 (31,3 %)	22 (68,8 %)	32
Vastaavia kouluttajia	9 (33,3 %)	18 (66,7 %)	27
Kouluttajia	2 (8,0 %)	23 (92,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	6 (33,3 %)	12 (66,7 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	1 (10,0 %)	9 (90,0 %)	10
Yhteensä	154 (19,5 %)	634 (80,5 %)	788

Keskimäärin neljä viidestä vastaajasta kannatti aiemman kokemuksen vaatimista palokuntatoiminnasta ennen pelastustoiminnan peruskurssia. Erityisesti näin ajateltiin kouluttajien piirissä. Vastaavat kouluttajat sekä koulutuksen järjestäjät kannattivat hieman muita useammin sitä, että pelastustoiminnan peruskurssille voi osallistua ilman aiempaa kokemusta palokuntatoiminnasta. Näistäkin ryhmistä kuitenkin kaksi kolmesta piti tarpeellisena esimerkiksi kolmen kuukauden mittaista aiempaa kokemusta palokunnassa toimimisesta.

Taulukko 9 Aiemman kokemuksen vaatiminen palokuntatoiminnasta pelastustoiminnan peruskurssille hakeuduttaessa - vastaukset alueittain

Vastaajien edustama alue	Ei tarvita aiempaa kokemusta	Tarvitaan aiempaa kokemusta	Yhteensä
Harva-alue	68 (26,5 %)	189 (73,5 %)	257
Muu kuin harva-alue	77 (14,9 %)	439 (85,1 %)	516
Yhteensä	145 (18,8 %)	628 (82,2 %)	773

Harva-alueiden ja muiden alueiden välillä on yli 10 prosenttiyksikön erotus otettaessa kantaa aiemman kokemuksen vaatimiseen ennen pelastustoiminnan peruskurssia. Alueen ja kannanoton välillä on merkitsevä riippuvuus ($p < 0.001$), eli erotus on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Näin

erotus ei selity sattumalla. Olennaisempaa on kuitenkin huomioida, että molemmissa vastaajakategorioissa yli 70 % vastaajista oli aiemman kokemuksen vaatimisen kannalla.

Samaa asiaa kysyttiin hieman toisin sanoin myös kysymyksessä "Ennen pelastustoiminnan peruskurssille hakeutumista ei tarvita kokemusta palokuntatoiminnasta. Asiat opiskellaan kurssilla." Asetettaessa kysymys näin vastaajat eivät edellyttäneet aiempaa kokemusta aivan yhtä tiukasti kuin edellisessä kysymyksessä. Kuitenkin sekä vastaajaryhmittäin että alueittain tarkasteltuna kolme neljästä vastaajasta edellytti aiempaa kokemusta palokuntatoiminnasta ennen pelastustoiminnan peruskurssia:

Taulukko 10 Ennen pelastustoiminnan peruskurssille hakeutumista ei tarvita kokemusta palokuntatoiminnasta, asiat opiskellaan kurssilla - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Samaa mieltä	Eri mieltä	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	107 (20,7 %)	409 (79,3 %)	516
Pelastuslaitosta	54 (33,8 %)	106 (66,3 %)	160
Joku muu, mikä	10 (31,3 %)	22 (68,8 %)	32
Vastaavia kouluttajia	10 (37,0 %)	17 (63,0 %)	27
Kouluttajia	3 (12 %)	22 (88 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	6 (33,3 %)	12 (66,7 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	1 (10,0 %)	9 (90,0 %)	10
Yhteensä	191 (24,2 %)	597 (75,8 %)	788

Taulukko 11 Ennen pelastustoiminnan peruskurssille hakeutumista ei tarvita kokemusta palokuntatoiminnasta, asiat opiskellaan kurssilla - vastaukset alueittain

Vastaajien edustama alue	Ei tarvita aiempaa kokemusta – asiat opetellaan peruskurssilla	Tarvitaan aiempaa kokemusta	Yhteensä
Harva-alue	81 (31,5 %)	176 (68,5 %)	257
Muu kuin harva-alue	101 (19,6 %)	415 (80,4 %)	516
Yhteensä	182 (23,5 %)	591 (76,5 %)	773

4.3 Perehdytys ennen pelastustoiminnan peruskurssia

Vastaajien näkemyksiä ja kantoja pelastustoiminnan peruskurssia edeltävästä perehdytyksestä selvitettiin kahdella eri kysymyksellä. Niistä ensimmäisessä vastaajille annettiin mahdollisuus olla samaa tai eri mieltä siitä, että kurssille tulevalla tulee olla suoritettuna Pelastusopiston sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmän mukainen vuoden 2020 opetussuunnitelman pelastustoiminnan peruskurssin perehdytys ennen lähiopetuksen alkua, mikä toteutetaan ohjatusti. Tämä tarkoittaa sitä, että itseopiskelu (11 h) ja palokunnassa toteutettava ohjattu oppiminen sekä harjoittelu palokunnassa (yht. 12 h) tulee olla suoritettuna ennen kurssin alkua. Näitä

perehdytysosion aiheita tällä hetkellä ovat (Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2020, 34):

- palokunta ja pelastuslaitos
- palokunta ja pelastustoimi
- palokunnan toiminta ja harjoittelu
- pelastustoimen arvot
- turvaohjeet, vaaratilanneilmoitus ja tapaturma
- sammutusvarusteiden pukeminen
- solmut, sidokset ja kaluston nostot
- palokunnan tikas- ja peruskalusto

Taulukko 12 Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen pelastustoiminnan peruskurssin perehdytys - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Samaa mieltä	Eri mieltä	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	437 (84,7 %)	79 (15,3 %)	516
Pelastuslaitosta	145 (90,6 %)	15 (9,4 %)	160
Joku muu, mikä	24 (75,0 %)	8 (25,0 %)	32
Vastaavia kouluttajia	19 (70,4 %)	8 (29,6 %)	27
Kouluttajia	21 (84,0 %)	4 (16,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	16 (88,9 %)	2 (11,1 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	9 (90,0 %)	1 (10,0 %)	10
Yhteensä	671 (85,2 %)	117 (14,8 %)	788

Kaikkia vastaajia katsottaessa yli 85 % kannatti opetussuunnitelman mukaista ohjattua etukäteistä perehdytystä. Erityisen vahvasti tätä mieltä olivat pelastuslaitoksia ja teollisuuspalokuntia edustaneet vastaajat. Noin 85 %:n osuus kannatti tätä myös, kun huomioidaan sekä harva-alueita että muita kuin harva-alueita edustavat vastaajat:

Taulukko 13 Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen pelastustoiminnan peruskurssin perehdytys - vastaukset alueittain

Vastaajien edustama alue	Samaa mieltä	Eri mieltä	Yhteensä
Harva-alue	218 (84,8 %)	39 (15,2 %)	257
Muu kuin harva-alue	444 (86,0 %)	72 (14,0 %)	516
Yhteensä	662 (85,3 %)	111 (14,4 %)	773

Miten perehdytyksessä sitten huomioidaan se, että kaikki tulijat eivät lähde samalta viivalta? Miten aiemmin esimerkiksi palokuntanuorissa hankittua osaamista tulisi tunnistaa ja tunnustaa? Vastaajia pyydettiinkin seuraavaksi ottamaan kantaa seuraavaan väitteeseen: *pelastustoiminnan peruskurssin opetussuunnitelman mukaiseksi perehdytykseksi hyväksytään dokumentoitu perehdytyksen osaamistavoitteet täyttävä osaaminen.*

Taulukko 14 Pelastustoiminnan peruskurssin perehdytys ja aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Samaa mieltä	Eri mieltä	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	478 (92,6 %)	38 (7,4 %)	516
Pelastuslaitosta	137 (85,6 %)	23 (14,4 %)	160
Joku muu, mikä	28 (87,5 %)	4 (12,5 %)	32
Vastaavia kouluttajia	21 (77,8 %)	6 (22,2 %)	27
Kouluttajia	22 (88,0 %)	3 (12,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	18 (100,0 %)	0	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	10 (100,0 %)	0	10
Yhteensä	714 (90,6 %)	74 (9,4 %)	788

Tarkasteltiinpa kaikkia vastaajaryhmiä yhteensä tai harva-alue vs. muu kuin harva-alue -luokittelua, vastaajista n. 90 % kannatti dokumentoidun aiemmin hankitun osaamisen hyväksymistä:

Taulukko 15 Pelastustoiminnan peruskurssin perehdytys ja aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen - vastaukset alueittain

Vastaajien edustama alue	Samaa mieltä	Eri mieltä	Yhteensä
Harva-alue	231 (89,9 %)	26 (10,1 %)	257
Muu kuin harva-alue	474 (91,9 %)	42 (8,1 %)	516
Yhteensä	705 (91,2 %)	68 (8,8 %)	773

4.4 Perusterveys, kykenevyys käyttää paineilmahengityslaitetta hengityksen suojaimeksi, fyysinen toimintakyky ja sen testaus

Toimintakykyyn liittyvä arviointi on herättänyt paljon keskustelua sopimuspalokuntien koulutusudistuksen yhteydessä. Niinpä vastaajien käsityksiä haluttiin kuulla tästä asiasta monipuolisesti.

4.4.1 Tuleeko perusterveyden ja kykenevyyden käyttää paineilmahengityslaitetta olla edellytyksenä pelastustoiminnan peruskurssille osallistumiseen?

Ensimmäisenä tuli ottaa kantaa seuraavaan väitteeseen: *pelastustoiminnan peruskurssille hakeutujan tulee olla perusterve ja kelpollinen käyttämään paineilmahengityslaitetta hengityksen suojaimeksi. Terveystila todetaan lääkärintarkastuksen yhteydessä.*

Taulukko 16 Pelastustoiminnan peruskurssille hakeutuvan perusterveys ja kykenevyys paineilmahengityslaitteen käyttöön - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Samaa mieltä	Eri mieltä	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	399 (77,3 %)	117 (22,7 %)	516
Pelastuslaitosta	136 (85,0 %)	24 (15,0 %)	160
Joku muu, mikä	15 (46,9 %)	17 (53,1 %)	32
Vastaavia kouluttajia	23 (85,2 %)	4 (14,8 %)	27
Kouluttajia	19 (76,0 %)	6 (24,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	16 (88,9 %)	2 (11,1 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	9 (90,0 %)	1 (10,0 %)	10
Yhteensä	617 (78,3 %)	171 (21,7 %)	788

Kaikissa muissa paitsi *joku muu, mikä* -vastaajaryhmässä vähintään 76 % vastaajista oli samaa mieltä väitteestä. Kyseisen ryhmän pienuudesta ja heterogeenisuudesta johtuen selitystä muista vastaajista poikkeavaan linjaan täytyy hakea myöhemmin tarkasteltavasta avovastausaineistosta.

Taulukko 17 Pelastustoiminnan peruskurssille hakeutuvan perusterveys ja kykenevyys paineilmahengityslaitteen käyttöön - vastaukset alueittain

Vastaajien edustama alue	Samaa mieltä	Eri mieltä	Yhteensä
Harva-alue	219 (85,2 %)	38 (14,8 %)	257
Muu kuin harva-alue	391 (75,8 %)	125 (24,2 %)	516
Yhteensä	610 (78,9 %)	163 (21,1 %)	773

Samaa kysymystä aluetarkastelun näkökulmasta katsottaessa huomio kiinnittyy reilun yhdeksän prosenttiyksikön erotukseen: harva-alueiden vastaajat edellyttävät pelastustoiminnan peruskurssille hakeutuvilta tiukemmin perusterveyttä ja kykenevyyttä paineilmahengityslaitteen käyttöön verrattuna muihin kuin harva-alueilla toimiviin vastaajiin. Erotus on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,01$), eikä se näin ollen selity sattumalla. Erotusta olennaisempaa on kuitenkin huomioida, että molemmissa kategorioissa kolme neljästä vastaajasta kannattaa esitettyä väitettä.

4.4.2 Perusterveyden ja paineilmahengityslaitteen käyttökyvyn todentaminen

Miten perusterveys ja kyky paineilmahengityslaitteen käyttöön pitäisi sitten todentaa? Tässä vastaajilla oli valittavanaan kolme vaihtoehtoa:

- lääkäri toteaa kriteerien täyttymisen lääkärintarkastuksessa
- lääkärin lisäksi perehdyttäjä toteaa kriteerien täyttymisen perehdytysvaiheessa
- kriteerien täytyminen todennetaan jollain muulla tavalla

Taulukko 18 Miten perusterveys ja kelpoisuus paineilmalaitteen käyttöön todennetaan - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Kelvollisuuden voi todeta lääkäri lääkärintarkastuksessa	Perehdyttäjän tulee todeta kelpoisuus lääkärin lisäksi perehdytysvaiheessa	Jokin muu, mikä	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	246	253	26	525
Pelastuslaitosta	90	74	17	181
Joku muu, mikä	5	11	1	17
Vastaavia kouluttajia	13	16	4	33
Kouluttajia	9	13	1	23
Koulutuksen järjestäjiä	5	12	2	19
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	6	4	3	13
Yhteensä	374	383	54	811

Vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi vaihtoehto, minkä vuoksi prosenttiosuuksien esittäminen olisi hiukan harhaanjohtavaa. Lääkärin vs. lääkärin ja perehdyttäjän toteaman kelpoisuuden välillä vastaajamäärissä ei ollut suurta eroa, tarkasteltiinpa asiaa sitten vastaajaryhmittäisestä tai alueittaisesta näkökulmasta:

Taulukko 19 Miten perusterveys ja kelpoisuus paineilmahengityslaitteen käyttöön todennetaan - vastaukset alueittain

Harva-alue / muu kuin harva-alue	Kelvollisuuden voi todeta lääkäri lääkärintarkastuksessa	Perehdyttäjän tulee todeta kelpoisuus lääkärin lisäksi perehdytysvaiheessa	Jokin muu, mikä	Vastaajia yhteensä
Harva-alue	142	138	22	302
Muu kuin harva-alue	228	241	32	501
Yhteensä	370	379	54	803

Myöhemmässä vaiheessa huomioitava avovastausaineisto antaa lisää näkökulmia näiden vaihtoehtojen punnintaan.

4.4.3 Fyysisen toimintakyvyn arvio

Miten fyysinen toimintakyky tulisi sitten käytännössä arvioida? Tässäkin kysymyksessä vastaajilla oli valittavanaan kolme vaihtoehtoa:

- fyysistä toimintakykyarviota ei tarvitse tehdä lainkaan
- fyysisen toimintakyvyn arvio tulee tehdä lääkärintarkastuksen yhteydessä
- fyysisen toimintakyvyn arvio tulee tehdä FireFit -testauksella (polkupyörä- ja lihaskuntotesti)

Taulukko 20 Miten fyysisen toimintakyvyn arviointi tulisi tehdä? - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Ei tarvitse tehdä	Tulee tehdä lääkärin tarkastuksen yhteydessä	Tulee tehdä FireFit -testauksella	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	208 (40,3 %)	77 (14,9 %)	231 (44,8 %)	516
Pelastuslaitosta	35 (21,9 %)	28 (17,5 %)	97 (60,6 %)	160
Joku muu, mikä	19 (59,4 %)	5 (15,6 %)	8 (25,0 %)	32
Vastaavia kouluttajia	10 (37,0 %)	5 (18,5 %)	12 (44,4 %)	27
Kouluttajia	9 (36,0 %)	2 (8,0 %)	14 (56,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	5 (27,8 %)	4 (22,2 %)	9 (50,0 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	3 (30,0 %)	2 (20,0 %)	5 (50,0 %)	10
Yhteensä	289 (36,7 %)	123 (15,6 %)	376 (47,7 %)	788

Vajaa puolet kaikista vastaajista katsoi, että fyysinen toimintakyky tulee arvioida FireFit-testillä. Erityisesti tämä sai kannatusta pelastuslaitosvastaajilta. Kaikista vastaajista reilu kolmannes arvioi, ettei fyysistä toimintakykyä tarvitse arvioida.

Taulukko 21 Miten fyysisen toimintakyvyn arviointi tulisi tehdä? - vastaukset alueittain

Vastaajien edustama alue	Ei tarvitse tehdä	Tulee tehdä lääkärin tarkastuksen yhteydessä	Tulee tehdä FireFit -testauksella	Yhteensä
Harva-alue	62 (24,1 %)	50 (19,5 %)	145 (56,4 %)	257
Muu kuin harva-alue	219 (42,4 %)	70 (13,6 %)	227 (44,0 %)	516
Yhteensä	281 (36,4 %)	120 (15,5 %)	372 (48,1 %)	773

Myös harva-alue vs. muu kuin harva-alue -tarkastelussa FireFit -testaus sai eniten kannatusta, painottuen selvästi harva-alueiden vastaajaryhmään.

4.4.4 Jos fyysinen toimintakyky arvioidaan FireFit -testillä, miten sen tulos tulisi arvioida?

FireFit -testauksen kriteerit voi määritellä monella tapaa. Tähän liittyvään kysymykseen ottivat kantaa vain ne, jotka edellä kannattivat FireFitin käyttöä testausmuotona. Vastaajat pohtivat, tulisiko

- FireFit -testausta suositella
- FireFit -testauksen olla pakollinen (indeksi 2.0)
- FireFit -testauksen olla pakollinen (indeksi joku muu kuin 2.0)
- FireFit-testiä käyttää ilman indeksirajaa

Vastaajaryhmäkohtaisessa tarkastelussa näitä vastaajia oli yhteensä 376. Alle kymmenen vastauksen luokista ei ole laskettu prosenttiosuuksia.

Taulukko 22 Miten fyysinen toimintakyky tulisi arvioida FireFit-testillä? - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	FF-testiä tulisi suositella	FF-testi pakollinen, indeksi 2.0	FF-testi pakollinen, indeksi muu kuin 2.0	Käytetään FF-testiä, mutta indeksirajaa ei ole	Yhteensä vastaajia / vastaajaryhmä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	37 (16,0 %)	52 (22,5 %)	18 (7,8 %)	124 (53,7%)	231
Pelastuslaitosta	10 (10,3 %)	49 (50,5 %)	11 (11,3 %)	27 (27,8 %)	97
Joku muu, mikä	3	1	1	3	8
Vastaavia kouluttajia	2 (16,7 %)	3 (25,0 %)	2 (16,7 %)	5 (41,7 %)	12
Kouluttajia	1 (7,1 %)	4 (28,6 %)	3 (21,4 %)	6 (42,9 %)	14
Koulutuksen järjestäjiä	0	2	2	5	9
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	0	3	0	2	5
Yhteensä	53 (14,1 %)	114 (30,3 %)	37 (9,8 %)	172 (45,7 %)	376

FireFit-testauksen eri esitetyistä vaihtoehtoista suurimman kannatuksen sai se, että testi ei olisi karsiva vaan sen tehtävänä olisi antaa lisätietoa toimintakyvystä, eli FireFit -testaus toteutetaan ilman indeksirajaa. Yli puolet tähän kysymykseen vastanneista sopimushenkilöstön edustajista (n=231) kannatti tätä vaihtoehtoa, mikä tarkoittaa 44,8 % kaikista sopimushenkilöstövastaajista.

Aluekohtaisessa tarkastelussa FireFit -testausta kannattaneiden vastaajien määrä oli 372, eli se muodostaa seuraavan taulukon perusjoukon:

Taulukko 23 Miten fyysinen toimintakyky tulisi arvioida FireFit-testillä? - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	FF-testiä tulisi suositella	FF-testi pakollinen, indeksi 2.0	FF-testi pakollinen, indeksi muu kuin 2.0	Käytetään FF-testiä, mutta indeksirajaa ei ole	Yhteensä vastaajia / vastaajaryhmä
Harva-alueet	14 (9,7 %)	57 (39,3 %)	15 (10,3 %)	59 (40,7 %)	145
Muut kuin harva-alueet	39 (17,2 %)	56 (24,7 %)	21 (9,3 %)	111 (48,9 %)	227
Yhteensä	53 (14,2 %)	113 (30,4 %)	36 (9,7 %)	170 (45,7 %)	372

Verrattaessa kahta edellistä taulukkoa vastausprosenttiosuudet yhteensä ovat käytännössä samat.

Yhteensä 49,6 % tässä vastanneista harva-alueen edustajista kannatti FireFit -testin käyttämistä pakollisena sidotuin indekseihin, kun muita kuin harva-alueen edustaneista tähän kysymykseen vastanneista 34,0 % kannatti samaa. Jos näin vastanneet suhteutetaan koko alueen vastaajajoukkoon, harva-alueen kaikista vastaajista 28,0 % ja muiden kuin harva-alueiden kaikista vastaajista 14,9 % kannatti FireFit -testin käyttämistä niin, että testin läpäisyn ehdoksi asetetaan tietyn indeksirajan ylittäminen.

4.5 Toiminta- ja paineensietokyky vaativissa tilanteissa, fobiatesti

Fyysisen kunnon testauksen ohella sopimuspalokuntien koulutusuudistuksessa on paljon keskusteluttanut toiminta-/paineensietokyvyn mittaaminen vaativia tehtäviä silmällä pitäen. Myös tässä vastaajille haluttiin antaa mahdollisuus ottaa kantaa varsin moniin eri vaihtoehtoihin.

Vastaajien tuli asettaa paremmuusjärjestykseen 1–3 seuraavat vaihtoehdot:

- toiminta-/paineensietokykyä ei tarvitse arvioida
- toiminta-/paineensietokykyä arvioidaan hakijan ja palokunnan tekemällä yhteisellä arviolla
- toiminta-/paineensietokykyä arvioidaan lääkärin tekemänä
- toiminta-/paineensietokykyä arvioidaan vuoden 2020 opetussuunnitelman mukaisella toimintakyvyn arvioinnilla (fobiatesti)
- toiminta-/paineensietokykyä arvioidaan muulla vastaavalla arviointitavalla (esim. ryömintä sokkomaskilla varustettuna pitkittäissuuntaan sammutusauton alta)
- toiminta-/paineensietokykyä arvioidaan jollain muulla tavalla, millä?

Kysymyksenasettelu osoittautui haastavaksi tulosten tulkinnan näkökulmasta. Jotta eri vaihtoehtojen saamaa kannatusta, sen jakautumista ja vastaajataustaa voidaan tarkastella, on eri vastausvaihtoehdot purettava yksi kerrallaan auki. Liikkeelle päästään kuitenkin koostetaulukosta, missä on koottu eri vaihtoehtojen saamat kannatukset ensisijaisuusjärjestyksessä.

Taulukko 24 Eri vaihtoehdot paineensietokyvyn mittaamiseen ja niiden kannatus ensisijaisuusjärjestyksessä

Vaihtoehto paineensietokyvyn mittaamiseen	1. sija	2. sija	3. sija	Yhteensä valittu vaihtoehdoksi (1.-3.)
Ei tarvitse arvioida	115	18	44	177
Arvioidaan hakijan ja palokunnan tekemällä yhteisellä arviolla	243	168	122	533
Arvioidaan lääkärin tekemänä	75	132	118	325
Arvioidaan 2020 opetussuunnitelman mukaisella toimintakyvyn arvioinnilla (fobiatesti)	190	108	101	399
Arvioidaan muulla vastaavalla arviointitavalla (esim. ryömintä sokkomaskilla varustettuna pitkittäissuuntaan sammutusauton alta)	112	204	137	453
Jollain muulla tavalla, millä?	25	21	48	94
Yhteensä	760	651	570	1 981

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 788 henkilöä. Heistä jokaisella oli mahdollisuus valita kolme vaihtoehtoa ensisijaisuusjärjestyksessä. Kuten alimmalta yhteensä-riviltä käy ilmi, kaikki vastaajat eivät ole ottaneet kantaa tähän kysymykseen lainkaan, ja osa tähän vastanneista on jättänyt käyttämättä toisen ja kolmannen vastausvaihtoehdon.

Seuraavaksi avataan kunkin vastausvaihtoehdon saama kannatus yksi kerrallaan. Kuten edelläkin kustakin vaihtoehdosta tarkastellaan tulokset ensin vastaajaryhmittäin, sitten harva-alue vs. muu kuin harva-alue -asetelman kautta.

4.5.1 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tilanteissa ei tarvitse arvioida

Taulukko 25 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tilanteissa ei tarvitse arvioida - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	84	11	35	130
Pelastuslaitosta	18	1	6	25
Joku muu, mikä	8	4	0	12
Vastaavia kouluttajia	1	0	0	1
Kouluttajia	3	1	2	6
Koulutuksen järjestäjiä	1	1	1	3
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	0	0	0	0
Yhteensä	115	18	44	177

Sopimushenkilöstöä lukuun ottamatta vaihtoehto, että vaativien tilanteiden edellyttämää paineensietokykyä ei arvioitaisi, sai vain vähäistä kannatusta. Esimerkiksi pelastuslaitosedustajista vain 1,1 % asetti tämän vaihtoehdon etusijalle, ja vaihtoehdoksi ylipäätään 1,6 %. Sopimushenkilövastaajista 16,3 % asetti tämän vaihtoehdon ensisijaiseksi, ja kaikkiaan neljäsosa (25,2 %) näistä vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon kolmen ensisijaisimman joukkoon.

Miten tämä vaihtoehto, ettei toiminta- ja paineensietokykyä arvioitaisi ollenkaan, on sitten edustettuna tarkasteltaessa vastauksia alueellisesti?

Taulukko 26 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tilanteissa ei tarvitse arvioida - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Harva-alueet	20	3	13	36
Muut kuin harva-alueet	91	14	29	134
Yhteensä	111	17	42	170

Harva-alueen vastaajista 14,0 % on valinnut joksikin (1–3) vastausvaihtoehdoksi sen, ettei vaativien tilanteiden edellyttämää paineensietokykyä tarvitse arvioida. Ensisijaiseksi vaihtoehdoksi tämän on valinnut 7,8 % kaikista harva-alueen vastaajista. Sen sijaan muiden kuin harva-alueiden vastaajista

26,0 % on valinnut joksikin kolmesta käytettävissä olevasta vaihtoehdostaan tämän, ja ensisijaiseksi 17,6 %.

4.5.2 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan yhteisesti hakijan ja palokunnan kesken

Taulukko 27 Toiminta-/paineensietokyky vaativissa tehtävissä arvioidaan hakijan ja palokunnan tekemällä yhteisellä arviolla - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	176	117	75	368
Pelastuslaitosta	28	32	33	93
Joku muu, mikä	12	2	2	16
Vastaavia kouluttajia	9	3	6	18
Kouluttajia	6	9	2	17
Koulutuksen järjestäjiä	9	3	2	14
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	3	2	2	7
Yhteensä	243	168	122	533

Sopimushenkilöstövastaajista noin kolmannes (34,1 %) kannatti ensisijaisesti hakijan ja palokunnan yhteisarviota toiminta-/paineensietokyvyn arviointimenettelynä. Ylipäätään tätä vaihtoehtoa kannatti reilut kaksi kolmasosaa (71,3 %) sopimushenkilöstövastaajista. Pelastuslaitoksia edustaneista vastaajista 1,8 % kannatti tätä ensisijaisena menettelynä, ja kolmen parhaan joukkoon yltävänä vaihtoehtona 58,1 %.

Taulukko 28 Toiminta-/paineensietokyky vaativissa tehtävissä arvioidaan hakijan ja palokunnan tekemällä yhteisellä arviolla - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Harva-alueet	75	51	50	176
Muut kuin harva-alueet	164	117	71	352
Yhteensä	239	168	121	528

Harva-alueen vastaajista hiukan yli kaksi kolmasosaa (68,5 %) on valinnut joksikin (1–3) vastausvaihtoehdoksi sen, että hakija ja palokunta arvioivat yhdessä vaativien tilanteiden edellyttämän paineensietokyvyn. Ensisijaiseksi vaihtoehdoksi tämän on valinnut 29,2 % kaikista harva-alueen vastaajista. Niin ikään muiden kuin harva-alueiden vastaajista yli kaksi kolmasosaa (68,2 %) on valinnut joksikin kolmesta vaihtoehdosta tämän, ja ensisijaiseksi vajaa kolmannes (31,8 %). Näin näitä kahta eri aluerypystä verraten tämän vaihtoehdon kannatus on ollut varsin samansuuntaista.

4.5.3 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan lääkärin tekemänä

Vastaavasti kuin fyysisen toimintakyvyn arvioinnin kohdalla (edellä 4.4), yksi vaihtoehto paineensietokyvynkin testaamiseen on se, että asiaa arvioi lääkäri. Miten vastaajat punnitsivat tätä vaihtoehtoa?

Taulukko 29 Toiminta-/paineensietokyvyn vaativissa tehtävissä arvioi lääkäri - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	48	93	76	217
Pelastuslaitosta	20	25	25	70
Joku muu, mikä	3	3	5	11
Vastaavia kouluttajia	0	6	6	12
Kouluttajia	3	1	3	7
Koulutuksen järjestäjiä	0	3	2	5
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	1	1	1	3
Yhteensä	75	132	118	325

Sopimushenkilövastaajista 9,3 % asetti tämän vaihtoehdon ensisijaiseksi. Kaikkiaan 42,1 % näistä vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon kolmen ensisijaisimman joukkoon. Pelastuslaitoksilla toimivien vastaavat luvut ovat 7,5 % ja 43,8 %. Näiden kahden suurimman vastaajaryhmän kanta lääkärin tekemään toiminta-/paineensietokykyarviointiin on siis varsin yhdensuuntainen.

Kaksiosaisen aluejaon näkökulmasta tarkastellen tämän vaihtoehdon kannatus on seuraava:

Taulukko 30 Toiminta-/paineensietokyvyn vaativissa tehtävissä arvioi lääkäri - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Harva-alueet	32	48	41	121
Muut kuin harva-alueet	42	82	76	200
Yhteensä	74	130	117	321

Harva-aluevastaajista vajaa puolet (47,1 %) on valinnut joksikin kolmesta vastausvaihtoehdosta sen, että lääkäri arvioi vaativien tilanteiden edellyttämän paineensietokyvyn. Ensisijaiseksi vaihtoehdoksi tämän on valinnut 12,5 % kaikista harva-alueen vastaajista. Muiden kuin harva-alueiden vastaajista 38,8 % on valinnut joksikin kolmesta vaihtoehdosta tämän, ja ensisijaiseksi 8,1 %.

4.5.4 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan vuoden 2020 opetussuunnitelman mukaisella toimintakyvyn arvioinnilla (fobiatesti)

Pelastusopiston sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmän voimassa olevaan opetussuunnitelmaan on luotu yksi malli selvittää sitä, onko sopimuspalokuntatoimintaan pyrkivällä mahdollisesti taipumusta fobioihin erityisesti vaativissa tilanteissa. Mallissa on kaksi osaa (tarkemmat tiedot ks. *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2020*, liite 1, 2–3):

- ahtaan ja pimeän paikan kammoa testataan ryömimällä pimeän putkiradan läpi
- korkean paikan kammoa testataan kiipeämiskokeen avulla.

Taulukko 31 Toiminta-/paineensietokyky vaativissa tilanteissa arvioidaan opetussuunnitelman mukaisella arviointitavalla - vastaukset vastaajaryhmittäin.

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	99	68	71	238
Pelastuslaitosta	60	22	20	102
Joku muu, mikä	4	2	3	9
Vastaavia kouluttajia	13	7	2	22
Kouluttajia	7	4	1	12
Koulutuksen järjestäjiä	3	2	2	7
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	4	3	2	9
Yhteensä	190	108	101	399

Sopimushenkilöstövastaajista noin hiukan vajaa viidennes (19,2 %) kannatti edellä kuvattua kaksiosaista testausjärjestelmää ensisijaisena toiminta-/paineensietokyvyn arviointimenettelynä. Tätä menettelyä mahdollisena testausvaihtoehtona kannatti 46,1 % sopimushenkilöstövastaajista. Pelastuslaitoksia edustaneista vastaajista reilu kolmannes (37,5 %) kannatti tätä ensisijaisena menettelyä, ja kolmen parhaan joukkoon yltävänä vaihtoehtona 63,8 %.

Taulukko 32 Toiminta-/paineensietokyky vaativissa tilanteissa arvioidaan opetussuunnitelman mukaisella arviointitavalla - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Harva-alueet	79	40	35	154
Muut kuin harva-alueet	107	66	65	238
Yhteensä	186	106	100	392

Harva-alueen vastaajista 59,9 % – eli kuusi kymmenestä – on valinnut joksikin (1–3) vastausvaihtoehdoksi sen, että vaativien tilanteiden edellyttämä paineensietokyky arvioidaan Pelastusopiston sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmässä opetussuunnitelmassa esitetyllä tavalla. Ensisijaiseksi vaihtoehdoksi tämän on valinnut vajaa kolmannes (30,7 %) kaikista harva-alueen

vastaajista. Muiden kuin harva-alueiden vastaajista 46,1 % on valinnut joksikin kolmesta vaihtoehdosta tämän, ja ensisijaiseksi viidennes (20,7 %).

4.5.5 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan muulla vastaavalla arviointitavalla

Kyselyssä oli mahdollista ottaa kantaa myös siihen, olisiko tarpeen tehdä jotain sovellutusta suhteessa Pelastusopiston tämänhetkiseen malliin testata fobioita. Kysymyksessä ahtaan ja pimeän paikan kammoa testaavana esimerkkinä esitettiin ryömintä sokkomaskilla varustettuna pitkittäissuuntaan sammutusauton alta.

Taulukko 33 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan muulla vastaavalla tavalla - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	76	127	89	292
Pelastuslaitosta	25	48	21	94
Joku muu, mikä	1	10	4	15
Vastaavia kouluttajia	2	8	6	16
Kouluttajia	4	6	10	20
Koulutuksen järjestäjiä	2	3	4	9
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	2	2	3	7
Yhteensä	112	204	137	453

Sopimushenkilövastaajista 14,7 % asetti tämän vaihtoehdon ensisijaiseksi. Kaikkiaan 56,6 % näistä vastaajista valitsi vaihtoehdon kolmen ensisijaisimman fobiatestausmuodon joukkoon. Pelastuslaitoksilla toimivien vastaavat luvut ovat 15,6 % ja 58,8 %.

Taulukko 34 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan muulla vastaavalla tavalla - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Harva-alueet	36	70	42	148
Muut kuin harva-alueet	74	131	92	297
Yhteensä	110	201	134	445

Harva-aluevastaajista yli puolet (57,6 %) on valinnut joksikin kolmesta vastauksestaan muun sovelluksen kuin opintosuunnitelman kuvaaman tavan fobiatestaukseen (mistä siis kysymystä havainnollistavana esimerkkinä oli ryömintä sokkomaskilla varustettuna pitkittäissuuntaan sammutusauton alta). Ensisijaiseksi vaihtoehdoksi tämän on valinnut 14,0 % kaikista harva-alueen

vastaajista. Muiden kuin harva-alueiden vastaajista 57,6 % on valinnut joksikin kolmesta vaihtoehdosta tämän, ja ensisijaiseksi 14,3 %.

4.5.6 Toiminta-/paineensietokykyä vaativissa tehtävissä arvioidaan jollain muulla tavalla

Kun tässä vaiheessa aineiston analysointia ei hyödynnetä avovastauksia, tämän vaihtoehdon sisältö jää vielä tarkemmin avaamatta. Sen saamasta kannatuksesta voi kuitenkin päätellä jotakin siitä, katsovatko vastaajat ensisijaisten keskenään punnittavien vaihtoehtojen olevan jo edellisten joukossa, vai olisiko tarvetta jollekin aivan toisenlaiselle fobiatestauksen käytännölle.

Taulukko 35 Toiminta-/paineensietokyky vaativissa tehtävissä tulisi arvioida jollain muulla tavalla - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	16	14	30	60
Pelastuslaitosta	2	3	8	13
Joku muu, mikä	2	1	3	6
Vastaavia kouluttajia	2	0	2	4
Kouluttajia	1	1	3	5
Koulutuksen järjestäjiä	2	2	2	6
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	0	0	0	0
Yhteensä	25	21	48	94

Sopimushenkilöstöön kuuluvista vastaajista 3,1 %:a oli sitä mieltä, että paras menettely fobiatestaukseen ei löytynyt edellisistä viidestä vaihtoehdosta, vaan testaus tulisi tehdä muulla tavoin. Pelastuslaitoksilla työskentelevistä vastaajista näin oli kahden henkilön kohdalla. Kaikkiaan sopimuspalokuntavastaajista 11,6 % valitsi tämän yhdeksi kolmesta vaihtoehdostaan, pelastuslaitosedustajilla vastaava osuus oli 8,1 %.

Taulukko 36 Toiminta-/paineensietokyky vaativissa tehtävissä tulisi arvioida jollain muulla tavalla - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	1.	2.	3.	Yhteensä
Harva-alueet	4	5	13	22
Muut kuin harva-alueet	21	15	34	70
Yhteensä	25	20	47	92

Kakista harva-alueille sijoittuvista vastaajista 1,6 % ja muista kuin harva-alueiden vastaajista 4,1 % piti ensisijaisena jotain muuta fobian testaustapaa kuin edelliset viisi vaihtoehtoa. Kolmen parhaimman joukkoon tämän vaihtoehdon arvioi 8,6 % kaikista harva-alueiden ja 13,6 % muiden kuin harva-alueiden vastaajista.

4.5.7 Koska fobiatesti tulisi tehdä?

Edellä on laajasti käsitelty eri vaihtoehtoja fobiatestin tekemiseen. Yksi tärkeä kysymys on vielä käsittelemättä: tulisiko testaus tehdä ennen pelastustoiminnan peruskurssia, vai sen aluksi?

Taulukko 37 Fobiatestin ajoittuminen suhteessa pelastustoiminnan peruskurssiin - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Ennen pelastustoiminnan peruskurssia	Pelastustoiminnan peruskurssin aluksi	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	443 (85,9 %)	73 (14,1 %)	516
Pelastuslaitosta	138 (86,3 %)	22 (13,8 %)	160
Joku muu, mikä	23 (71,9 %)	9 (28,1 %)	32
Vastaavia kouluttajia	22 (81,5 %)	5 (18,5 %)	27
Kouluttajia	23 (92,0 %)	2 (8,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	16 (88,9 %)	2 (11,1 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	8 (80,0 %)	2 (20,0 %)	10
Yhteensä	673 (85,4 %)	115 (14,6 %)	788

Taulukko 38 Fobiatestin ajoittuminen suhteessa pelastustoiminnan peruskurssiin - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Ennen pelastustoiminnan peruskurssia	Pelastustoiminnan peruskurssin aluksi	Vastaajia yhteensä
Harva-alueet	224 (87,2 %)	33 (12,8 %)	257
Muut kuin harva-alueet	441 (85,5 %)	75 (14,5 %)	516
Yhteensä	665 (86,0 %)	108 (14,0 %)	773

Molemmissa lähestymistavoissa yli 85 % vastaajista kannatti fobiatestauksen tekemistä ennen pelastustoiminnan peruskurssia.

4.6 Lainsäädäntömuutoksia edellyttävät tehtävä- ja koulutusuudistukset

Edellä käsitellyt sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmää ja eritoten pelastustoiminnan peruskurssia koskevat kysymykset ovat koulutusta suunnittelevien ja siitä päättävien käsissä. Kyselyssä vastaajia pyydettiin vaikuttamaan ja ottamaan kantaa myös muutamiin sellaisiin sopimuspalokuntatoiminnan mahdollisiin kehittämistarpeisiin, jotka ovat mahdollisia vasta lainsäädäntömuutosten jälkeen.

4.6.1 Hälytystehtäviin ilman pelastustoiminnan peruskurssia?

Näistä kysymyksistä ensimmäisessä vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa seuraavaan väitteeseen: *mikäli säädösmuutokset (laki/asetus) mahdollistaisivat, mielestäni henkilö voisi osallistua hälytystehtäviin ilman pelastustoiminnan peruskurssia (esim. kuljettajana tai liikenteenohjaajan, ensivastetehtävissä, metsäpaloissa tai muissa tukitehtävissä)*. Vastaajaryhmittäin tarkasteltuna vastaukset jakoutuivat seuraavasti:

Taulukko 39 Hälytystehtäviin tukiroolissa ilman pelastustoiminnan peruskurssia? - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Kyllä	Ei	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	251 (48,6 %)	265 (51,4 %)	516
Pelastuslaitosta	53 (33,1 %)	107 (66,9 %)	160
Joku muu, mikä	18 (56,3 %)	14 (43,8 %)	32
Vastaavia kouluttajia	8 (29,6 %)	19 (70,4 %)	27
Kouluttajia	8 (32,0 %)	17 (68,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	9 (50,0 %)	9 (50,0 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	5 (50,0 %)	5 (50,0 %)	10
Yhteensä	352 (44,7 %)	436 (55,3 %)	788

Yli puolet (55,3 %) kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että hälytystoiminnan tukitehtäviin ei tulisi päästä ilman pelastustoiminnan peruskurssia. Erityisen vahvasti tätä mieltä olivat vastaavat kouluttajat, kouluttajat ja pelastuslaitosten edustajat. Huomattavaa on, että *joku muu, mikä* -ryhmää lukuun ottamatta kaikissa muissa vastaajakategorioissa vähintään puolet vastanneista suhtautui ajatukseen kielteisesti.

Taulukko 40 Hälytystehtäviin tukiroolissa ilman pelastustoiminnan peruskurssia? - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Kyllä	Ei	Vastaajia yhteensä
Harva-alueet	115 (44,7 %)	142 (55,3 %)	257
Muut kuin harva-alueet	227 (44,0 %)	289 (56,0 %)	516
Yhteensä	342 (44,2 %)	431 (55,8 %)	773

Aluevertailussa vastaukset menevät miltei yhteen: sekä harva-alueilla että muilla kuin harva-alueilla hiukan yli 10 prosenttiyksikön erotuksella kannatetaan sitä, että pelastustoiminnan peruskurssi on käytävä osallistuakseen hälytystehtäville.

4.6.2 Oma kurssi tukitehtäville?

Voisiko tukitehtäviin sitten olla oma koulutuksensa? Tätä kysyttiin seuraavasti: *Mikäli säädösmuutokset (laki/asetus) mahdollistaisivat, mielestäni palokunnille tulisi olla tarjolla uusi tukitehtäviin valmentava koulutus, jonka hyväksytyksi suoritettuaan voi rajoitetusti osallistua*

hälytystehtäviin tukitehtävissä, esim. kuljettajana tai liikenteenohjaajana. Pelastustoiminnan peruskurssia ei silloin tarvitsisi hyväksytysti suorittaa.

Taulukko 41 Pitäisikö tukitehtäviin olla oma koulutuksensa? - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Kyllä	Ei	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	288 (55,8 %)	228 (44,2 %)	516
Pelastuslaitosta	66 (41,3 %)	94 (58,8 %)	160
Joku muu, mikä	16 (50,0 %)	16 (50,0 %)	32
Vastaavia kouluttajia	14 (51,9 %)	13 (48,1 %)	27
Kouluttajia	12 (48,0 %)	13 (52,0 %)	25
Koulutuksen järjestäjiä	9 (50,0 %)	9 (50,0 %)	18
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	5 (50,0 %)	5 (50,0 %)	10
Yhteensä	410 (52,0 %)	378 (48,0 %)	788

Taulukko 42 Pitäisikö tukitehtäviin olla oma koulutuksensa? - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Kyllä	Ei	Vastaajia yhteensä
Harva-alueet	140 (54,5 %)	117 (45,5 %)	257
Muut kuin harva-alueet	263 (51,0 %)	253 (49,0 %)	516
Yhteensä	403 (52,1 %)	370 (47,9 %)	773

Käytännössä sekä vastaajaryhmittäinen että alueittainen tarkastelu tuottavat saman lopputuloksen: niukka enemmistö on uuden erillisen tukitehtäväkurssin puolella. Keskimääräistä suuremmalla osuudella tätä kannattavat sopimushenkilöstö ja alueittain tarkasteltaessa harva-alueita edustavat vastaajat.

4.6.3 Kuka olisi vastuussa mahdollisesta tukitehtäväkurssista?

Pitäisikö tukitehtäviin valmentavan kurssin olla osa Pelastusopiston sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmää? Tätä kysyttiin niiltä vastaajilta, jotka edellisen kysymyksen kohdalla kannattivat erillisen tukitehtäväkoulutuksen järjestämistä.

Taulukko 43 Pitäisikö tukitehtäväkurssin olla osa Pelastusopiston sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmää? - vastaukset vastaajaryhmittäin

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Kyllä	Ei	Vastaajia yhteensä
Sopimushenkilöstöä (yksittäinen sopimushenkilö)	178 (62,0 %)	109 (38,0 %)	287
Pelastuslaitosta	50 (74,6 %)	17 (25,4 %)	67
Joku muu, mikä	9 (56,3 %)	7 (43,8 %)	16
Vastaavia kouluttajia	13 (92,9 %)	1 (7,1 %)	14
Kouluttajia	6 (50 %)	6 (50 %)	12

Koulutuksen järjestäjä	8 (88,9 %)	1 (11,1 %)	9
Teollisuutta (teollisuuspalokuntaa tai muuta vastaavaa)	3	2	5
Yhteensä	267 (65,1 %)	143 (34,9 %)	410

Erillistä tukitehtäväkurssia osaksi Pelastusopiston koulutusjärjestelmää kannatti vajaat kaksi kolmasosaa (65,1 %) tähän kysymykseen vastanneista. Se on noin kolmannes (33,9 %) kaikista vastanneista. Kun huomioidaan kaikki sopimushenkilöstöön kuuluvat vastaajat, heistä 34,5 % kannatti tukitehtäväkurssia osaksi koulutusjärjestelmän kokonaisuutta, ja kaikista pelastuslaitosvastaajista vajaa kolmannes eli 31,3 %.

Taulukko 44 Pitäisikö tukitehtäväkurssin olla osa Pelastusopiston sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmää? - vastaukset alueittain

Vastaajaryhmä – ketä ensisijaisesti edustaa	Kyllä	Ei	Vastaajia yhteensä
Harva-alueet	94 (67,1 %)	46 (32,9 %)	140
Muut kuin harva-alueet	170 (64,6 %)	93 (35,4 %)	263
Yhteensä	264 (65,5 %)	139 (34,5 %)	403

Alueittain tarkasteltuna vastausten yhteisjakauma on hyvin samankaltainen kuin vastaajatasoisessa tarkastelussa. Tähän kysymykseen vastanneista n. kaksi kolmasosaa oli alueesta riippumatta sitä mieltä, että mahdollisen tukitehtäväkurssin tulisi olla Pelastusopiston koulutusjärjestelmän alla. Tätä kannatti karkeasti kolmasosa molempien alueryhmien kaikista vastaajista (kaikista harva-aluevastaajista 36,6 %, muiden kuin harva-alueiden kaikista vastaajista 32,9 %).

5 Lopuksi

Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmän uudistamisen tueksi on kerätty monipuolinen tutkimusaineisto. Sitä analysoidaan ja raportoidaan kerroksittain, ja tässä esitetty on näistä kerroksista yksi, Webropol-kyselyn määrällinen aineisto. Tämän aineiston lisäksi tuleva tutkimusraportin kokonaisuus koostuu Webropol-kyselyn laadullisesta aineistosta sekä aiemmin turvallisuuskahvila-menetelmällä kerätystä aineistosta.

Webropol-kyselyaineistoa on tässä vaiheessa käsitelty niin, että lukujen taakse menevissä tulkinnoissa on noudatettu varovaisuutta. Monen kysymyksen kohdalla vastausjakaumat antavat suuntaa, mutta pidemmälle menevien päätelmien ja tulkintojen aika on ehdottomasti vasta sitten, kun määrällisen aineiston rinnalla on analysoitu runsas ja monipuolinen avovastausmateriaali.

6 Kiitokset

Kiitän erikoistutkija Ville Helmistä Suomen ympäristökeskuksesta arvokkaista neuvoista aluejaon muodostamisessa. FM, YTM Risto Nikkasta kiitän avusta lajissa, joka on hänen vahvuusaluetta ja minun epämukavuusaluetta: tilastotieteessä.

Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmän suunnittelun tueksi perustettu kehittämisverkosto luki tarkkaan raportin ja esitti siihen hyviä korjausehdotuksia. Pelastusopiston TKI-yksikön erikoistutkija Alisa Puustista sekä sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä vastaavia koulutusjohtaja Minna Hirvosta, suunnittelija Kirmo Savolaista ja suunnittelija Pasi Uurasmaata. Kiitokset kaikille teille.

Kyselytutkimuksen tuloksia ei ole ilman niitä, jotka näkevät vaivaa kyselyyn vastaamisessa. Lopuksi onkin syytä kiittää kaikkia heitä, jotka vaivannäöllään ovat tuottaneet tietoa pelastustoiminnan peruskurssin suunnittelun tarpeisiin.

7 Lähteet

Ketola, Johannes & Kokki, Esa (2019): *Pelastustoimen taskutilasto 2014–2018*. Pelastusopisto, D-sarja 1/2019. Julkaistu osoitteessa http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_D/D1_2019.pdf, viitattu 14.9.2020.

Puustinen, Alisa (2020): *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmän uudistaminen. Koonti Turvallisuuskahvila -road show:n idealomakkeista*. https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/Koonti_roadshow_idealomakkeet_100220.pdf, viitattu 15.9.2020.

Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2020. Julkaistu osoitteessa <https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/ops2020uusi2.0-1.pdf>, viitattu 16.9.2020.

Sote-maakuntien rahoituslaskelma pelastustoimen tehtävissä. Valtioneuvoston hankeikkuna. Saatavilla osoitteessa https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/165db659-8cf1-49b4-b33d-c2cd7a4390bf/102c1a9d-4268-4c4d-869e-257cdd3186fe/MUISTIO_20200615064503.xlsx, viitattu 15.9.2020.

Tilastokeskus, *PxWeb-tietokannat, 11ra – Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2019*. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/, viitattu 15.9.2020.